Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 5. 3. 2025, sp. zn. 8 Tdo 112/2025, ECLI:CZ:NS:2025:8.TDO.112.2025.1

Číslo: 48/2025

Právní věta:

O pokus trestného činu podvodu podle § 21 odst. 1 a § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku jde, jestliže pachatel pro realizaci svého podvodného úmyslu obohatit se vědomě jako fiktivní věřitel přihlásil do dědického řízení neexistující pohledávky, které měly vzniknout podle smluv o neexistujících půjčkách, jež pachatel přiměl podepsat zůstavitele krátce před jeho smrtí, přičemž se tímto svým jednáním pokusil způsobit dědicům značnou škodu.

Soud: Nejvyšší soud

Datum rozhodnutí: 05.03.2025

Spisová značka: 8 Tdo 112/2025

Číslo rozhodnutí: 48

Číslo sešitu: 9

Typ rozhodnutí: Usnesení

Hesla: Podvod, Pokus trestného činu

Předpisy: § 209 odst. 1 tr. zákoníku
§ 209 odst. 4 písm. d) tr. zákoníku
§ 21 odst. 1 tr. zákoníku

Druh: Rozhodnutí ve věcech trestních

Sbírkový text rozhodnutí:

Nejvyšší soud odmítl dovolání obviněného J. P. proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 31. 7. 2024, sp. zn. 7 To 142/2024, jako odvolacího soudu v trestní věci vedené u Obvodního soudu pro Prahu 3 pod sp. zn. 14 T 101/2019.

I.
Rozhodnutí soudů nižších stupňů

1. Rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 17. 10. 2023, sp. zn. 14 T 101/2019, byl obviněný J. P. uznán vinným pokusem zločinu podvodu podle § 21 odst. 1 a § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, kterého se dopustil tím, že

> s cílem získat neoprávněný majetkový prospěch a současně poškodit oprávněné dědice po zemřelém M. Z., nar. XY, zemřelém dne XY, poté, co ze sdělení notáře ze dne 11. 8. 2016

zjistil, že nově do předběžného okruhu dědiců po M. Z. nespadá jenom jeho manželka P. P. a M. F., oba podle závěti, ale i J. F. jako dědic ze zákona s nárokem na ½ dědictví, vědomě jako fiktivní věřitel přihlásil dne 18. 10. 2016 do dědického řízení vedeného na Praze 2, Slezská 2033/11, v notářské kanceláři, neexistující pohledávky v celkové výši 2 250 000 Kč, které měly vzniknout podle smluv o půjčkách, jež obviněný přiměl podepsat M. Z. krátce před jeho smrtí ve stavu cévní demence v ošetřovatelském domě na Praze XY ve dnech 25. 6. 2009, 26. 8. 2009, 27. 8. 2009, 26. 10. 2009, na částky 3 x 350 000 Kč a 1 x 1 200 000 Kč, údajně předané M. Z. v hotovosti, k čemuž ovšem nikdy nedošlo, přičemž obviněným uplatněné pohledávky byly označeny za sporné a při výčtu pasiv k nim není v dědickém řízení přihlíženo, kdy se tímto svým jednáním pokusil způsobit škodu v celkové výši 2 250 000 Kč poškozené dědičce ze zákona J. F., neboť závěť, jíž byli jako dědici zemřelého M. Z. ustanoveni P. P. a M. F., byla rozsudkem Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 14. 2. 2019, č. j. 12 C 413/2017-201, ve spojení s rozsudkem Městského soudu v Praze ze dne 26. 11. 2019, č. j. 12 Co 280/2019-274, pravomocně označena za neplatnou.

2. Za tento zločin byl odsouzen podle § 209 odst. 4 tr. zákoníku k trestu odnětí svobody v trvání dvou roků, jehož výkon mu byl podle § 81 odst. 1 a § 82 odst. 1 tr. zákoníku podmíněně odložen na zkušební dobu v trvání dvou roků, podle § 67 odst. 1 tr. zákoníku za použití § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku k peněžitému trestu ve výměře 300 000 Kč.

3. Městský soud v Praze rozsudkem ze dne 31. 7. 2024, sp. zn. 7 To 142/2024, z podnětu odvolání obviněného proti uvedenému rozsudku Obvodního soudu pro Prahu 3 podle § 258 odst. 1 písm. e) tr. ř. uvedený rozsudek zrušil ve výroku o peněžitém trestu a podle § 259 odst. 3 písm. b) tr. ř. znovu rozhodl tak, že při nezměněném výroku o vině a trestu odnětí svobody obviněnému za použití § 68 odst. 1, 2 tr. zákoníku uložil peněžitý trest ve výměře 225 000 Kč, čímž zohlednil nepřiměřenou délku trestního řízení.

II.
Z dovolání obviněného

4. Proti tomuto rozsudku Městského soudu v Praze obviněný prostřednictvím obhájce podal s odkazem na dovolací důvody podle § 265b odst. 1 písm. g), h) tr. ř. dovolání, kterým soudům vytýkal, že dospěly k závěru, že žádné peníze zemřelému M. Z. (dále též „zemřelý“) nepředal, mimo jiné s odkazem na to, že se u něj žádné peněžní prostředky nenacházely. Soudy tyto skutečnosti řádně neobjasnily a řídily se nesprávnou úvahou o bonitě obviněného, aniž by podle jeho požadavků ověřily duševní způsobilost zemřelého. Obviněný poukazoval i na to, že se soudy nezabývaly tím, zda si peněžní prostředky nepřivlastnila třetí osoba, protože skutečnost, že pokud orgány činné v trestním řízení nebyly schopny u zemřelého nalézt vyhotovení smlouvy o zápůjčce, nepodporuje, že k předání peněžních prostředků nedošlo, nýbrž podporuje teorii, že existenci tohoto vyhotovení smlouvy rovněž zatajila třetí osoba.

5. Podle obviněného se nelze opírat ani o to, že právní úprava neumožňovala předání peněžních prostředků v hotovosti. O předání peněz svědčí obsah smlouvy o zápůjčce předložený obviněným obsahující prohlášení, že k předání peněžních prostředků došlo, což měly soudy brát do úvahy, protože při absenci třetí osoby jde o jediný kvalifikovaný důkaz o uskutečnění této transakce. Soudy k tomuto zjištění měly přihlédnout a jestliže tak neučinily, věc řádně neobjasnily, a to i ve smyslu opomenutého důkazu. Bezvýznamným obviněný shledal zjištění, že přechovávání finančních prostředků v hotovosti v osobních věcech pacienta formálně zapovídal řád ošetřovatelského domova, naopak podstatným označil znalecký posudek z oboru písmoznalectví, zkoumání ručního písma, potvrzující pravost podpisů zemřelého na předmětných smlouvách o zápůjčce, i to, že podpis pod textem smlouvy nebyl připojen v jiném čase než samotný text smlouvy. Nepřisvědčil závěru soudů, že již za života zemřelého musel mít úmysl v rámci dědického řízení spáchat zločin podvodu, ačkoli v

době podpisů smluv nemohl disponovat vědomostmi nezbytnými pro jeho realizaci. V této části shledal rozhodnutí nepřezkoumatelným, protože soud prvního stupně bezvýhradně přejal výpověď ošetřovatelek a blíže nevysvětlil, z jakých důvodů neuvěřil verzi obviněného. V této souvislosti poukázal na vadné hodnocení provedených důkazů ve smyslu § 2 odst. 6 tr. ř. a své názory opíral o nález Ústavního soudu ze dne 19. 3. 2009, sp. zn. III. ÚS 1104/2008 a další, na jejichž základě dovodil, že i v jeho trestní věci došlo k porušení zásad spravedlivého procesu.

6. Odvolací soud podle obviněného nesplnil své povinnosti, protože se řádně nezabýval jím v odvolání učiněnými výhradami a nezjistil, že skutkový stav věci nebyl řádně objasněn. Poukázal na nedůslednost, pokud na jedné straně nepřisvědčil soudu prvního stupně, že obviněný nedisponoval dostatečnými finančními prostředky k realizaci zápůjčky, a na druhé straně tento názor nepromítl do konečného úsudku (odvolání obviněného ve vztahu k výroku o vině nevyhověl).

7. Výhrady obviněného směřovaly i proti rozsahu provedeného dokazování, protože tvrdil, že odvolací soud nesprávně shledal, že zamítnutí obviněným učiněného návrhu na doplnění dokazování nebylo způsobilé ovlivnit výsledek řízení, když soud prvního stupně nedůvodně neprovedl výslech svědka V. N., jímž měla být objasněna bonita obviněného, a navíc není zřejmé, z jakého důvodu soud prvního stupně přehodnotil závěr o nezbytnosti jeho výslechu, když původně zvažoval, že ho předvolá. Obviněný soudům vytýkal i to, že se dostatečně nezabývaly způsobilostí zemřelého k právnímu jednání, protože ani to, že byl jeho špatný stav zřejmý jiným osobám, nelze vyložit v neprospěch obviněného s tím, že nebyl schopen pochopit význam a smysl podepisovaných smluv, a bylo třeba provést takový důkaz, který by tuto okolnost objasnil. Pokud soudy jím učiněným důkazním návrhům nevyhověly, došlo k nedostatku spočívajícímu v tzv. opomenutých důkazech (viz např. nález Ústavního soudu ze dne 18. 3. 2010, sp. zn. III. ÚS 3320/2009).

8. Vzhledem k tomu, že z uvedených důvodů je řízení zatíženo extrémním rozporem mezi skutkovými zjištěními a provedenými důkazy, obviněný navrhl, aby Nejvyšší soud podle § 265k odst. 1 tr. ř. zrušil rozsudek Městského soudu v Praze ze dne 31. 7. 2024, sp. zn. 7 To 142/2024, jakož i jemu předcházející rozsudek Obvodního soudu pro Prahu 3 ze dne 17. 10. 2023, sp. zn. 14 T 101/2019, a aby podle § 265m odst. 1 tr. ř. sám rozhodl tak, že se dovolatel zprošťuje obžaloby v plném rozsahu, alternativně aby věc podle § 265l odst. 1 tr. ř. vrátil soudu prvního stupně k dalšímu řízení. Rovněž požádal, aby předseda senátu Nejvyššího soudu podle § 265o odst. 1 tr. ř. před rozhodnutím o dovolání odložil výkon mu pravomocně uloženého peněžitého trestu, neboť by jeho výkon vedl k ohrožení materiálního zabezpečení obviněného a jeho nezletilých dětí.

III.
Z vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství

9. Státní zástupkyně působící u Nejvyššího státního zastupitelství (dále „státní zástupkyně“) k dovolání uvedla (§ 265h odst. 2 tr. ř.), že jde o námitky již vznesené v předchozích stádiích trestního řízení, s nimiž se soudy obou stupňů věcně správně vypořádaly. Výhrady odpovídají důvodu podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. ve variantě, že rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů, a dále, že ve vztahu k rozhodným skutkovým zjištěním nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. K důvodu podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. v dovolání žádné argumenty neshledala, protože obviněný napadá především proces dokazování a ze svých výhrad dovozuje, že skutek kladený mu za vinu nebyl prokázán. Obviněný předložil vlastní verzi skutkového děje, která je odlišná od závěrů učiněných soudy, jež se však věcí řádně zabývaly, dokazování provedly v potřebném rozsahu a na jeho podkladě mohly učinily skutkové závěry bez důvodných pochybností. Neshledala nedostatky ani v hodnocení důkazů, které odpovídá pravidlům stanoveným v ustanovení § 2 odst. 6 tr. ř.

10. Ke konkrétním výhradám obviněného uvedla, že soudy výstižně popsaly rodinné vztahy

zemřelého M. Z., z nichž v rámci dědictví vyplynula řevnivost mezi rodinnými příslušníky, zejména neteří zemřelého P. P. a jejím manželem obviněným J. P. na jedné straně a poškozenou dcerou po zemřelém J. F., a že mezi nimi kvůli majetku gradovaly konflikty již za života manželů Z.

11. Státní zástupkyně zdůraznila, že se soudy dostatečně věnovaly okolnostem týkajícím se zjištění, že nemohlo dojít k předání uvedených částek v hotovosti, a to s ohledem na všechny ve věci provedené důkazy a zjištěné skutečnosti. Po jejich shrnutí zdůraznila, že soudy náležitě vyzdvihly i moment, kdy obviněný přihlásil do dědického řízení neexistující pohledávky v celkové výši 2 250 000 Kč, a že k tomu došlo právě v situaci, když zjistil, že nově do předběžného okruhu dědiců po M. Z. spadá vedle P. P. a M. F. (neteř a vnuk) dědiců podle závěti, jeho dcera J. F. jako dědic ze zákona s nárokem na 1/2 dědictví. Soudy, byť ji označily za méně významnou, se zabývaly i otázkou, zda M. Z. byl či nebyl schopen v inkriminované době uzavřít předmětná smluvní ujednání, a to na základě posudku znaleckého ústavu (§ 110 tr. ř.), z něhož vyplynulo, že v důsledku demence byly rozpoznávací schopnosti zemřelého M. Z. negativně ovlivněny. Státní zástupkyně vyjádřila přesvědčení, že v daných souvislostech není určující, zda obviněný měl či neměl dostatek finančních prostředků k poskytnutí předmětné půjčky, když veškeré okolnosti, které průběh skutku rámovaly, svědčí o tom, že výpůjčka nemohla být poskytnuta.

12. S ohledem na to, že po procesní stránce nezjistila obviněným vytýkané nedostatky a proces dokazování podle ní nevykazuje vady, neshledala nedodržení zásady *in dubio pro reo*, o něž nejde v případě odlišného hodnocení důkazů (viz usnesení Nejvyššího soudu ze dne 2. 12. 2015 sp. zn. 3 Tdo 1358/2015). Neztotožnila se ani s tvrzením o nedostatečném posouzení znaleckých posudků z oboru písmoznalectví, protože se soud této otázce věnoval a náležitě vysvětlil, proč dospěl k závěru, že předmětné smlouvy byly vytvořeny účelově, mimo jiné přihlédl i k tomu, že zesnulý M. Z. často manželům P. podepisoval dokumenty, jimiž je zmocňoval k různým úkonům činěným jeho jménem (viz bod 81. rozsudku soudu prvního stupně). S ohledem na vyostřené vztahy v rámci širší rodiny obviněného a poškozené poukázala na to, že soud přiléhavě upozornil, že i když obviněný věděl, že M. Z. ustanovil v závěti majoritní dědičkou svou neteř P. P., manželku obviněného, mohl očekávat, že se situace vyhrotí, protože nárok na dědictví si může dělat i dcera zemřelého, poškozená J. F., a smlouvy o půjčkách tak mohly sloužit jako jistá pojistka pro případ, že by jeho manželka po zemřelém nedědila.

13. Neprovedení obviněným navržených důkazů státní zástupkyně nepovažovala za pochybení s tím, že soud prvního stupně v bodě 68. svého rozhodnutí vysvětlil, že šlo o důkazy nadbytečné, přestože se v předchozím stadiu řízení pokoušel bezvýsledně svědka V. N. předvolat, a za vadu nepovažoval ani to, že jméno tohoto svědka v odmítavém rozhodnutí není uvedeno. Uvedená nepřesnost je bez významu na vztahu k celému výsledku řízení. Nejde o zlehčování nezákonného postupu při zajišťování práva na obhajobu, ale o rozumný pohled na dodržování zákonem stanovených pravidel spravedlivého procesu.

14. Vzhledem k takto rozvedeným důvodům státní zástupkyně navrhla, aby Nejvyšší soud dovolání obviněného podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl. Vyslovila souhlas s rozhodnutím o dovolání v neveřejném zasedání.

15. Obviněný, jemuž bylo toto vyjádření Nejvyššího státního zastupitelství zasláno, se k němu do doby konání neveřejného zasedání před Nejvyšším soudem nevyjádřil.

IV.
Přípustnost dovolání

16. Nejvyšší soud jako soud dovolací nejprve shledal, že dovolání obviněného je přípustné podle § 265a odst. 1, odst. 2 písm. a) tr. ř., bylo podáno oprávněnou osobou podle § 265d odst. 1 písm. c),

odst. 2 tr. ř., v zákonné lhůtě a na místě, kde lze podání učinit (§ 265e odst. 1, 2 tr. ř.).

V.
Obecně k dovolání a jeho důvodům

17. Dovolání je mimořádným opravným prostředkem s přesně zákonem stanovenými formálními podmínkami, za nichž ho lze uplatnit (§ 265a odst. 1 tr. ř.). Každý označený důvod musí být skutečně obsahově tvrzen a odůvodněn konkrétními vadami, které jsou dovolatelem spatřovány v přezkoumávaném rozhodnutí. Pro naplnění deklarovaných dovolacích důvodů tudíž nepostačuje pouhý formální poukaz na příslušné ustanovení (srov. přiměřeně usnesení Ústavního soudu ze dne 1. 9. 2004, sp. zn. II. ÚS 279/03), ale je třeba uvést konkrétní výhrady, které označený dovolací důvod vyjadřují, protože dovolání lze podat pouze z důvodů konkrétně vyjmenovaných v § 265b tr. ř. Jejich vymezení v tomto ustanovení je taxativní, přičemž některé z těchto důvodů jsou určeny k nápravě vad napadeného rozhodnutí, jiné k odstranění vad řízení, které tomuto rozhodnutí předcházelo, popřípadě obou těchto druhů vad.

18. Nejvyšší soud nejprve posuzuje, zda argumenty obviněného dopadají na jím označené dovolací důvody, a pouze tehdy může po věcné stránce dovolání přezkoumat. Jen faktická existence některého z důvodů uvedených v § 265b odst. 1, 2 tr. ř. je zároveň podmínkou provedení přezkumu napadeného rozhodnutí dovolacím soudem (§ 265i odst. 3 tr. ř.).

19. Důvod dovolání podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř. je možné použít, jestliže rozhodná skutková zjištění, která jsou určující pro naplnění znaků trestného činu, jsou ve zjevném rozporu s obsahem provedených důkazů nebo jsou založena na procesně nepoužitelných důkazech nebo ve vztahu k nim nebyly nedůvodně provedeny navrhované podstatné důkazy. Tento důvod je dán třemi alternativami procesních vad a vždy je třeba, aby v jejich důsledku byla vytýkána skutková zjištění, která mají určující význam pro naplnění znaků trestného činu, jenž je na nich založen. Postačí, když je naplněna alespoň jedna z těchto tří alternativ. Prostřednictvím tohoto důvodu nelze napadat jakoukoliv skutkovou okolnost, s níž se obviněný neztotožnil, ale jen takovou, která je rozhodná pro naplnění některého ze znaků skutkové podstaty posuzovaného trestného činu. Uvedenou podmínku proto nemůže splnit tvrzení existence vad týkajících se skutkových zjištění jiných, byť také významných pro rozhodnutí ve věci, která pro naplnění znaků trestného činu určující nejsou (srov. rozhodnutí č. 19/2023 Sb. rozh. tr., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 1. 2022, sp. zn. 8 Tdo 1377/2021, ze dne 9. 2. 2022, sp. zn. 8 Tdo 32/2022, aj.).

20. Podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. lze namítat, že rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení skutku nebo jiném nesprávném hmotněprávním posouzení. Uvedený důvod je určen k přezkoumání správnosti použité právní kvalifikace nebo jiné vady spočívající v porušení hmotněprávních norem. Na základě uvedeného důvodu soud posuzuje, zda jsou učiněná skutková zjištění v souladu s příslušnými ustanoveními hmotného práva. Pomocí tohoto důvodu lze v dovolání vytýkat výlučně vady právní, tedy to, že skutek, jak byl soudem zjištěn, byl nesprávně právně kvalifikován jako trestný čin, ačkoli o trestný čin nejde nebo jde o jiný trestný čin, než kterým byl obviněný uznán vinným. Vedle vad, které se týkají právního posouzení skutku, lze vytýkat též „jiné nesprávné hmotně právní posouzení“. Rozumí se jím zhodnocení otázky, která nespočívá přímo v právní kvalifikaci skutku, ale v právním posouzení jiné skutkové okolnosti mající význam z hlediska hmotného práva.

21. Zásah Nejvyššího soudu jako dovolacího soudu do hodnocení důkazů přichází v úvahu jen v případě, že by skutková zjištění byla v extrémním nesouladu s právními závěry učiněnými v napadeném rozhodnutí (viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 17. 5. 2000, sp. zn. II. ÚS 215/99, nebo ze dne 20. 6. 1995, sp. zn. III. ÚS 84/94). Vedle těchto zákonem vymezených pravidel je Nejvyšší soud povinen posuzovat, zda jsou v postupech soudů nižších stupňů dodrženy zásadní

požadavky spravedlivého procesu (viz čl. 6 Úmluvy a čl. 36 a 38 Listiny), neboť rozhodování o mimořádném opravném prostředku se nemůže ocitnout mimo rámec ochrany základních práv jednotlivce a tato ústavně garantovaná práva musí být respektována (a chráněna) též v řízení o všech opravných prostředcích (k tomu viz např. nálezy Ústavního soudu ze dne 25. 4. 2005, sp. zn. I. ÚS 125/04, ze dne 18. 8. 2004, sp. zn. I. ÚS 55/04, ze dne 31. 3. 2005, sp. zn. I. ÚS 554/04, a stanovisko pléna ze dne 4. 3. 2014, sp. zn. Pl. ÚS-st. 38/14).

VI.
K námitkám obviněného

a) k námitkám podle § 265b odst. 1 písm. g) tr. ř.

22. – 34. V těchto bodech se Nejvyšší soud vypořádal s námitkami obviněného směřujícími proti skutkovým zjištěním soudů nižších stupňů se závěrem, že danou část dovolání neshledal důvodnou.

b) k námitkám podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř.

35. Netrpí-li rozhodnutí ve skutkových zjištěních vytýkanými nedostatky, mohl Nejvyšší soud posuzovat výhrady obviněného učiněné s odkazem na důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. Nejvyšší soud nepřisvědčil názoru státní zástupkyně, že obviněný dovolací důvod podle § 265b odst. 1 písm. h) tr. ř. nedoprovodil argumentací, která by k němu patřila, protože obviněný v souladu s uvedeným důvodem brojil proti naplnění subjektivní stránky zločinu podvodu, což je právní výhrada, která se týká hmotněprávního posouzení věci a Nejvyšší soud mohl posuzovat její důvodnost. Podstata námitky vycházela z tvrzení, že o podvod nejde, protože by obviněný musel ještě za života M. Z. pojmout úmysl spáchat zločin podvodu, ačkoli v předmětné době reálně nemohl disponovat vědomostí nezbytnou pro jeho realizaci, tj. že se do dědického řízení, jehož rozsah nemohl znát, přihlásí dosud neznámý dědic, o jehož existenci nemohl mít povědomí.

36. Pro posouzení správnosti právních otázek ve smyslu uvedeného dovolacího důvodu byl rozhodný skutkový stav zjištěný soudy prvního a druhého stupně, jenž Nejvyšší soud nemůže měnit (srov. přiměřeně usnesení Ústavního soudu např. ve věcech ze dne 9. 4. 2003, sp. zn. I. ÚS 412/02, ze dne 24. 4. 2003, sp. zn. III. ÚS 732/02, ze dne 9. 12. 2003, sp. zn. II. ÚS 760/02, ze dne 30. 10. 2003, sp. zn. III. ÚS 282/03, ze dne 15. 4. 2004, sp. zn. IV. ÚS 449/03, aj.).

37. Soud prvního stupně subjektivní stránce věnoval potřebnou pozornost a dospěl k závěru, že obviněný spáchal uvedený zločin v úmyslu přímém podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, neboť věděl, že přihlášením neexistujících pohledávek do dědického řízení mohou být zařazeny do pasiv dědictví, jež přecházejí na dědice zemřelého, kteří mají povinnost je uhradit, přičemž chtěl tento následek způsobit, aby se obohatil. Zdůraznil, že obviněný takto postupoval až tehdy, když zjistil, že právě J. F., která původně v dědickém řízení nefigurovala (viz zejména bod 82. rozsudku soudu prvního stupně), spadá rovněž do předběžného okruhu dědiců, v důsledku čehož již nebyla jeho manželka P. P. zásadním dědicem ze závěti, a její dědický podíl by se tak snížil.

38. Nejvyšší soud k tomuto stručnému, avšak správnému závěru soudu prvního stupně připomíná, že zavinění vyjadřuje vnitřní vztah pachatele k následku jeho jednání. Subjektivní stránka je takovým psychickým vztahem pachatele, který nelze přímo pozorovat, a na zavinění lze proto usuzovat ze všech okolností případu, za kterých ke spáchání trestného činu došlo. Může to být i určité chování pachatele, neboť i jednání je projevem vůle. Závěr o zavinění soudy založily na výsledcích provedeného dokazování a dostatečně vyložily úvahy, z čeho vyplynul. Okolnosti subjektivního charakteru dovozovaly toliko nepřímo ze skutečností objektivní povahy a podle zásad logického myšlení usuzovaly na vnitřní vztah obviněného k porušení zájmů chráněných trestním zákonem [srov. například č. 62/1973 a 41/1976 Sb. rozh. tr., usnesení Nejvyššího soudu ze dne 19. 5. 2010, sp. zn. 8

Tdo 394/2010, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 18. 10. 2001, sp. zn. 5 Tz 225/2001, či usnesení Ústavního soudu ze dne 18. 12. 2013, sp. zn. IV. ÚS 2728/12].

39. Pokusu zločinu podvodu podle § 21 odst. 1 a § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku se dopustí ten, kdo se dopustil jednání, které bezprostředně směřovalo k obohacení sebe nebo jiného tím, že uvede někoho v omyl, využije něčího omylu nebo zamlčí podstatné skutečnosti, a způsobí tak na cizím majetku značnou škodu, avšak k jeho dokonání nedošlo. Jde o trestný čin úmyslný, postačí úmysl nepřímý [§ 15 odst. 1 písm. b) tr. zákoníku]. Úmysl pachatele trestného činu podvodu se musí vztahovat jak k uvedení jiného v omyl, tak k obohacení pachatele nebo jiné osoby a ke způsobení škody na cizím majetku (srov. rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 29. 11. 2006, sp. zn. 8 Tdo 1370/2006).

40. Podle obsahu námitek obviněného je zjevné, že směřovaly zejména proti tomu, že nebyl dán jeho úmysl, aby jiného uvedl v omyl, což je alternativa, v níž soud prvního stupně podle tzv. právní věty výroku o vině shledal po objektivní stránce uvedený zločin naplněný. Uvedením v omyl se rozumí předstírání okolností, které nebyly v souladu se skutečným stavem věci, jde o rozpor mezi představou u podváděné osoby a skutečností (srov. přiměřeně rozhodnutí č. 45/1996, č. 13/1981 a č. 44/1999 Sb. rozh. tr.), což jsou okolnosti objektivní stránky, k níž musí směřovat zavinění pachatele. Následkem podvodného jednání pachatele musí být jednak vznik škody na cizím majetku, jednak obohacení pachatele nebo jiné osoby. Omyl obecně je rozpor mezi představou a skutečností, přičemž o omyl půjde i tehdy, když podváděná osoba nemá o důležité okolnosti žádnou představu (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2023, s. 2643).

41. V posuzovaném případě obviněný přihlášením fiktivních pohledávek do dědického řízení uvedl v omyl účastníky tohoto řízení, jejichž okruh tehdy zahrnoval P. P., M. F. a J. F. Soudem prvního stupně zmíněné stanovisko trestního kolegia ze dne 16. 6. 2011, sp. zn. Tpjn 305/2010, podle kterého nelze v omyl uvést notáře, je doplněno usnesením velkého senátu trestního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 19. 3. 2024, sp. zn. 15 Tdo 960/2023, publikované pod č. 44/2024 Sb. rozh. tr.), podle kterého lze trestný čin podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku spáchat i prostřednictvím soudu, který může být uveden v omyl. Na závěrech stran naplnění subjektivní stránky to však v posuzované věci nic nemění, neboť zamýšlenou poškozenou, jakož i osobou uváděnou v omyl, byla J. F., jako účastnice dědického řízení.

42. Omyl se týkal pravosti a existence fiktivních pohledávek, které před účastníky dědického řízení vydával v rozporu s realitou za skutečné. Jednání obviněného zároveň směřovalo k vlastnímu obohacení a ke způsobení značné škody ve smyslu § 138 odst. 1 písm. d) tr. zákoníku, neboť jestliže by M. F. a J. F. neprohlásili, že nesouhlasí se zařazením těchto pohledávek do pasiv dědictví z důvodu spornosti, a soud k nim tudíž na základě tohoto prohlášení v souladu s § 175k odst. 3 o. s. ř., ve znění účinném do 31. 12. 2013, nepřihlížel, byly by pohledávky do dědického řízení připuštěny, čímž by došlo ke snížení dědického podílu J. F. o částku 2 250 000 Kč. U ní by tím vznikla škoda, tj. újma na jmění (srov. § 2894 odst. 1 obč. zákoníku), jměním je souhrn majetku osoby (všeho, co jí patří) a jejích dluhů (viz § 495 obč. zákoníku). Škodou je nejen újma spočívající ve zmenšení majetku, tj. škoda skutečná (*damnum emergens*), ale i ušlý zisk (*lucrum cessans*), tedy i to, o co by byl majetek při normálním běhu věcí oprávněně zvětšen (srov. ŠÁMAL, P. a kol. Trestní zákoník. Komentář. 3. vydání, Praha: C. H. Beck, 2023, s. 1843). Současně by částka 2 250 000 Kč, o kterou by byl zkrácen dědický podíl J. F., představovala výši obohacení obviněného.

43. Pokud jde o přímý úmysl, v němž podle soudů obviněný jednal, lze uvést, že podle § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku je trestný čin v úmyslu přímém (*dolus directus*) spáchán tehdy, jestliže pachatel věděl, že způsobem uvedeným v trestním zákoně poruší nebo ohrozí zájem chráněný takovým zákonem, a chtěl takové porušení nebo ohrožení způsobit. U této formy zavinění pachatel chce způsobem uvedeným v trestním zákoníku ohrozit zájem chráněný takovým zákonem. Na takový

úmysl je třeba usuzovat z celého jednání pachatele, což soudy dostatečně vysvětlily. Především soud prvního stupně poukázal na všechny rozhodné skutečnosti, zejména aktivitu a promyšlenost, s nimiž obviněný jednal. Nejvyšší soud pro úplnost k jinak správným závěrům soudů obou stupňů doplňuje, že u přímého úmyslu (*dolus directus*) pachatel věděl, že způsobem uvedeným v trestním zákoně poruší nebo ohrozí zájem chráněný takovým zákonem nebo alespoň věděl, že může uvedený zájem porušit nebo ohrozit, a chtěl takové porušení nebo ohrožení způsobit (srov. ŠÁMAL, Pavel a kol. Trestní zákoník. 3. vydání. Praha: C. H. Beck, 2023, s. 338–339). Závěr o přímém úmyslu pachatele způsobit svým jednáním jinému následek či účinek přitom nelze dovodit toliko ze zjištění, že úmyslně vykonal něco, co takový následek mohlo způsobit, poněvadž naplnění subjektivní stránky předpokládá, že úmysl pachatele ke způsobení takového následku směřoval (usnesení Nejvyššího soudu ze dne 23. 3. 2016, sp. zn. 3 Tdo 406/2016).

44. Nebylo možné přisvědčit výhradě obviněného, že v jeho případě není dostatek podkladů pro závěr o jeho zavinění, které nemohlo vycházet z okolnosti časově předcházející jednání, v němž bylo shledáno uvedení jiné osoby v omyl. Je třeba připomenout, že uvedení v omyl nemusí spočívat jen v jednorázovém konání, kterým pachatel předstírá okolnosti, jež nejsou v souladu se skutečným stavem věci, ale může se skládat z dílčích, na sebe navazujících úkonů, jimiž pachatel vytváří situace, aby jimi záměrně navodil u poškozeného pocit důvěry, čehož posléze využije tím, že např. poškozeného v potřebné míře neinformuje, a vlivem navozené důvěřivosti a v důsledku nedostatku potřebných informací o záměru pachatele poškozený umožní jinému nebo sám provede transakce na úkor svého majetku (srov. např. usnesení Nejvyššího soudu ze dne 30. 3. 2016, sp. zn. 8 Tdo 289/2016). Při naplnění formálních znaků trestného činu podvodu podle § 209 odst. 1 tr. zákoníku není rozhodné, že si obviněný pro realizaci svého záměru již v době předcházející vlastnímu podvodnému jednání připravil podmínky (uzavřel těsně před smrtí s nemocným člověkem smlouvu o zápůjčce, k níž nedošlo, avšak obviněný byl veden možností v budoucnu takovou smlouvu k podvodnému jednání využít), které v době či situaci, která nastala později, realizoval v rámci konkrétního podvodného jednání. Podstatné není ani to, že v době, kdy si tyto podmínky či podklady opatřoval, nebylo jisté, zda v budoucnu dojde k událostem, které realizaci jeho podvodného jednání umožní. Proto opatření si fiktivních smluv o zápůjčkách obviněným před smrtí M. Z. sloužilo jako prostředek k tomu, aby po jeho smrti je mohl v dědickém řízení uplatnit tím, že na jejich základě předstíral, že zemřelý byl jeho dlužníkem.

45. Soudy dospěly k závěru, že úmyslem obviněného bylo zkrátit dědický podíl, který by připadl poškozené J. F., která ve výsledku byla jedinou dědičkou po zemřelém. Na tento úmysl usuzovaly ze skutečnosti, že obviněný přihlásil pohledávky ze smluv o zápůjčce do dědického řízení až v okamžiku, kdy se dozvěděl, že do předběžného okruhu dědiců náleží i poškozená J. F., a nikoli již na samém počátku dědického řízení. První jednání u notáře proběhlo již dne 1. 7. 2010, kdy mohl obviněný, pokud by chtěl pohledávky v dědickém řízení uplatnit, již tehdy doložit, což neučinil, a realizoval svůj záměr, až když byla J. F. zahrnuta do okruhu dědiců, tedy jeho manželka by neměla nárok na podstatný podíl z dědictví. Správně proto konstatovaly, že rozšíření předběžného okruhu dědiců o J. F., které by i v případě, že by závěť zemřelého byla platnou, náležela jako neopominutelnému dědici jedna polovina jejího dědického podílu ze zákona, bylo konstatováno až při jednání dne 11. 8. 2016. V návaznosti na to obviněný dne 18. 10. 2016 přihlásil fiktivní pohledávky ze smluv o zápůjčce do dědického řízení. Nejvyšší soud shledal, že obviněný pojal úmysl spáchat zločin podvodu dříve, než jej začal realizovat. Je třeba zmínit, že vlastnímu podvodnému jednání v posuzované věci předcházelo opatření fiktivních smluv o zápůjčkách, a bylo realizováno uplatněním pohledávek plynoucích z těchto smluv v dědickém řízení. Soud prvního stupně v bodě 81. svého rozhodnutí správně uzavřel, že smlouvy o zápůjčkách mohly obviněnému sloužit jako jistá pojistka pro případ, že by jeho manželka po zemřelém nedědila. Takovému závěru odpovídaly narušené rodinné vztahy mezi P. a F., které byly již před smrtí M. Z. vyostřené, a obviněný tedy mohl očekávat, že po smrti M. Z. nastanou další spory o dědictví (viz bod 81. rozsudku), neboť z provedeného dokazování vyplynulo, že tyto

spory probíhaly již v dědickém řízení po E. Z., manželce zemřelého M. Z., a E. Ž., tchyni zemřelého M. Z. (viz zejména body 37. až 39. rozsudku). E. Ž. zemřela dne XY, k dědění ze zákona byly její vnučka P. P. a dcera E. Z., která však zemřela dne XY. V řízení o dědictví po E. Ž. dědici byli J. F. a M. Z., právní nástupci zemřelé E. Z. Čistá hodnota dědictví po E. Ž. byla 55 947 964,60 Kč, nabytí dědictví bylo potvrzeno podle dědických podílů, a to rovným dílem dědicům ze zákona (srov. bod 37. rozsudku soudu prvního stupně). Po zemřelé E. Z. (dne XY) byli povoláni její manžel M. Z. a dcera J. F. Čistá hodnota dědictví po E. Z. činila 29 600 623,88 Kč, nabytí dědictví bylo potvrzeno jednou polovinou J. F. a jednou polovinou M. Z. Jestliže obviněný se zemřelým uzavřel fiktivní smlouvy o zápůjčkách ve dnech 25. 6. 2009, 26. 8. 2009, 27. 8. 2009 a 26. 10. 2009, stalo se tak v době, kdy již probíhala uvedená dřívější dědická řízení, a mohl si tedy učinit představu o rozsahu dědictví po M. Z., jakož i o okruhu dědiců, kteří se do dědického řízení po něm přihlásí. Pokud obviněný J. F. dceru zemřelého M. Z. označuje v podaném dovolání jako neznámého dědice, o jehož existenci nemohl mít povědomí, neodpovídá tato jeho obhajoba uvedeným zjištěním.

46. Všechny výše uvedené skutečnosti dostatečně dosvědčily závěr, že došlo k naplnění znaků pokusu zločinu podvodu podle § 21 odst. 1 a § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, neboť obviněný svým jednáním současně směřoval k tomu, aby způsobil na cizím majetku značnou škodu, k čemuž však nedošlo, jelikož byly pohledávky ze strany dědiců M. F. a J. F. v souladu s tehdy platnými právními předpisy označeny za sporné a při výčtu pasiv dědictví k nim dále v dědickém řízení nebylo přihlíženo, což byla skutečnost nezávislá na vůli obviněného, a proto, pokud jde o tento následek, nebyl trestný čin dokonán.

VII.
Závěr

47. Ze všeho plyne závěr, že obviněný jednal v úmyslu přímém ve smyslu § 15 odst. 1 písm. a) tr. zákoníku, jak správně shledaly soudy obou stupňů. Nejvyšší soud na podkladě uvedených skutečností dospěl k závěru o správnosti právních úvah a závěrů soudů obou stupňů, protože čin obviněného vykazuje po formální stránce znaky skutkové podstaty zločinu podvodu podle § 209 odst. 1, odst. 4 písm. d) tr. zákoníku, jenž obviněný spáchal ve formě pokusu podle § 21 odst. 1 tr. zákoníku.

48. Protože tento závěr mohl Nejvyšší soud učinit na základě obsahu přezkoumávaných rozhodnutí i připojeného spisového materiálu, z nichž vyplynuly všechny rozhodné okolnosti, po zjištění, že napadená rozhodnutí netrpí vytýkanými vadami, dovolání obviněného jako zjevně neopodstatněné podle § 265i odst. 1 písm. e) tr. ř. odmítl.

49. S ohledem na tento způsob rozhodnutí o odvolání nebylo důvodné se zabývat požadavkem obviněného na přerušení výkonu rozhodnutí.